

Оксана Вашуленко,
науковий співробітник відділу початкової освіти
Інституту педагогіки НАПН України

ІНТЕГРАЦІЯ РІЗНИХ ВИДІВ МИСТЕЦТВА НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Ключові слова: інтеграція, інтегроване навчання, інтегрований урок, інтеграція різних видів мистецтва, урок літературного читання.

На сучасному етапі впровадження ідей Концепції реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» все більшої актуальності набуває питання інтегрованого навчання, яке забезпечує формування в учнів цілісної системи знань, їхній усебічний розвиток, виховання високодуховної особистості.

Проблему інтеграції змісту і форм навчання висвітлено у працях О. Біляєва, Л. Варзацької, М. Вашуленка, Т. Донченко, В. Паламарчук, О. Савченко та ін. Різні аспекти інтеграції розкрито у працях сучасних дослідників, зокрема питання методологічного обґрунтування проблем інтеграції (С. Гончаренко, Ю. Мальований); визначення структури інтегрованих знань (Т. Усатенко); шляхів впровадження інтеграції в навчальний процес (Л. Вичорова, Т. Горзій, О. Проказа, Є. Романенко); психологічні аспекти інтегрованого навчання (І. Бех, Т. Яценко) та ін.

Розглянемо особливості проведення уроку літературного читання, на якому зміст тексту розкривається завдяки інтеграції різних видів мистецтва.

Література — мистецтво слова, здатне передавати звуки, як музика, барви й відтінки, як живопис, доносити до читача найрізноманітніші людські почуття. Але замінити інші види мистецтва повною мірою слово не може, оскільки його сприйняття залежить від досвіду читацької діяльності, індивідуального бачення художніх образів. Тому для більш глибокого й емоційного сприймання змісту тексту дитиною, розвитку її емоційно-почуттєвої сфери доцільно використовувати на уроках літературного читання засоби образотворчого і музичного мистецтва на різних етапах уроку.

На *етапі підготовки до сприйняття літературного твору* за допомогою музики та художніх полотен можна викликати в учнів певні емоції. Спочатку діти слухають музичний твір (його фрагмент), переглядають картини, а потім розповідають, які настрої та почуття у них виникли. Такий прийом особливо ефективний у роботі над ліричними творами. Важливо, щоб вибір музичного фрагмента, репродукції картини здійснювався на основі спільної емоційної палітри порівнюваних творів.

На *етапі аналізу змісту тексту* використання музики та творів образотворчого мистецтва допомагає педагогові керувати асоціаціями, які виникають у дітей,

стимулювати формування в них певних уявлень. Зіставлення літературного твору, окремих його частин з творами інших видів мистецтва дає можливість акцентувати увагу на своєрідності позиції письменника, що допомагає учням осмислити зміст прочитаного твору. Так, використання музичних творів допомагає читачеві уточнити почуття, які виникали в нього під час сприйняття тексту, усвідомити спільне/відмінне в настроях музичного і літературного творів, переказати або виразно прочитати текст. На цьому етапі можна запропонувати такі завдання: за допомогою музики визначити пору року або настрій персонажа; дібрати словосполучення або речення з тексту для назви прослуханого музичного твору; вибрати із запропонованих варіантів музичних уривків найбільш близький до тексту; описати музику, яку склав би учень, щоб розповісти про...

Для активізації учнів на уроці, урізноманітнення їхньої діяльності доцільно використовувати різні види роботи з музичними творами: слухання музики та її інтерпретування з елементами аналізу; співвіднесення музичних фрагментів з фрагментами тексту твору; рухи під музику, мета яких — краще відчувати стан дійової особи твору; словесний опис асоціацій, що виникли під час прослуховування музичного фрагмента.

Твори образотворчого мистецтва найчастіше використовують для ілюстрування змісту тексту. Аналіз репродукцій картин допомагає учням навчитися самостійно описувати створені в їхній уяві зорові образи. Зіставлення картини з текстом допомагає виявити специфіку кожного виду мистецтва, уточнити настрій і почуття читача й персонажів твору. Вибір із запропонованих ілюстрацій, виконаних різними художниками, тієї, яка сподобалася, передбачає пояснення свого вибору, а отже, зіставлення з текстом усіх ілюстрацій, увагу до його змісту. Розглядання репродукцій картин та їх оцінювання стають своєрідним способом зосередження читацького сприйняття на конкретно-наочній основі й сприяють виникненню потреби в аналізі тексту, створюючи проблемну ситуацію: зіткнення читацької думки й трактування образів твору художниками-ілюстраторами.

На *етапі узагальнення* використання творів різних видів мистецтва допомагає створювати проблемні ситуації та ситуації вибору, коли учні мають самостійно застосувати набуті на уроці знання і пояснити своє рішення (вибір ілюстрацій, музичного супроводу). Крім того, вони можуть з опорою на набутий на уроці досвід самі ілюструвати твір, добирати до нього музичні фрагменти тощо.

Отже, інтеграція різних видів мистецтва на уроках літературного читання сприяє естетичному вихованню учнів, виробленню в них чуття прекрасного, духовному збагаченню особистості, глибшому, емоційнішому розкриттю художнього образу дітьми, формуванню цілісного уявлення про світову культуру. Комплексний вплив різних видів

мистецтва на школярів підвищує їхню мотивацію до навчання, сприяє розвитку пізнавального інтересу, спонукає до власної творчості, привчає вільно висловлювати свою думку. Подальшу роботу вбачаємо у розробленні системи інтегрованих уроків мистецтва і літературного читання для учнів початкових класів.